

Sutikimas – jį suteikiate jūs

Jūsų dalyvavimas priimant sprendimus dėl jūsų sveikatos priežiūros bei gydymo

Versija Nr. 3

Parengta 2010 m. rugpjūtį

Peržiūrėjimo data: 2013 m. vasaris

Kam skirtas šis lankstinukas?

- Šis lankstinukas yra skirtas įvairaus amžiaus žmonėms.
- Vaikams ir jaunesniems negu 16-os metų asmenims yra skirta šio lankstinuko versija pavadinimu „**Sutikimas: jūsų teisės**“ (angl. „*Consent – your rights*“). Šiuos lankstinukus galite gauti ten, kur yra teikiamos NHS paslaugos arba interneto tinklavietėje www.hris.org.uk.

Apie ką šis lankstinukas?

Jame pasakojama apie jūsų teisę patiems priimti sprendimus dėl savo sveikatos priežiūros ir gydymo. Paprastai jūs galite sutikti arba nesutikti su bet koku gydymu, tikrinimais arba tyrimais, jūs taip pat galite patys spręsti, ar dalyvauti moksliniuose tyrimuose.

Ką reiškia sutikimas?

Jis reiškia leidimą. Gydytojas, slaugytoja ar bet koks kitas jūsų sveikata besirūpinantis asmuo privalo gauti jūsų sutikimą, prieš jus apžiūradamas ar gydydamas.

Kas gali duoti sutikimą?

Jūs pats / pati galite duoti sutikimą, jei sugebate priimti sprendimus dėl savęs.

- Sugebėjimas priimti sprendimus reiškia, kad suvokiate, kas vyksta ir sugebate aiškiai mąstyti apie įvairių veiksmų privalumus ir neigiamas puses.
- Jums privalo suteikti pakankamai informacijos ir leisti patiems apsispręsti, kiti asmenys neturi daryti jums spaudimo.

Kas atsitinka, jei aš negaliu duoti sutikimo?

Sutikimą galite duoti tik tokiu atveju, jei suvokiate jums pateiktą informaciją, sugebate priimti sprendimą, jį prisiminti ir apie savo sprendimą pasakyti kitiems. Nesugebėjimas atlikti visų šių veiksmų vadinamas „neveiksnumu“.

- Jei jūsų neveiksnumas susijęs su apsvaigimu nuo narkotinių medžiagų arba alkoholio, jūsų paties labai medikai gali jus gydyti ir be jūsų sutikimo.
- Jei jūsų neveiksnumas susijęs su psichiniais sutrikimais, kaip antai mokymosi negalia arba silpnaprotystė, už jus sutikimą gali duoti kitas asmuo.

Jei esate suaugęs asmuo

Už jus sutikimą galės duoti:

- asmuo, kuriam esate suteikę įgaliojimus dėl rūpybos (angl. *welfare power of attorney*) su teise duoti sutikimą dėl gydymo;
- asmuo, kuris turi teismo jam paskirtą rūpybos globos orderį (angl. *welfare guardianship order*) su teise duoti sutikimą dėl gydymo;
- asmuo, kuris turi teismo jam paskirtą orderį dėl intervencijos (angl. *intervention order*) konkrečiai gydymo atžvilgiu, ir jei reikalingas tik trumpalaikis gydymas.

Be to, gydytojai gali jus gydyti, jei nėra jokio kito asmens, kuris galėtų duoti sutikimą jūsų vardu, ir jei šis gydymas jums bus naudingas.

Visais atvejais jums privalo būti suteikta suprantama informacija ir pagalba susikalbėti.

Daugiau informacijos rasite lankstinuke „**Globa ir sutikimas**“ (angl. „*Caring and consent*“). Vietas, kuriose galite gauti šio lankstinuko egzempliorių, rasite 9 psl.

Žr. 7 psl., jei norite sužinoti daugiau apie neveiksnių suaugusiųjų teises.

Jei esate jaunesnis nei 16-os metų amžiaus

- Jei negalite duoti sutikimo pats, vietoj jūsų sutikimą gali duoti asmuo, turintis tėvystės pareigas.

Daugiau informacijos apie jaunesnių nei 16-os metų asmenų teises rasite 7 psl.

Kas atsitinka nenumatytu atveju?

- Nenumatytu atveju, pvz.: jei patekote į avariją ir jums reikalingas skubus gydymas siekiant išsaugoti jūsų gyvybę, gali būti taip, kad dėl savo būklės jūs negalėsite priimti sprendimo dėl savo gydymo.

- Tuo atveju, jei jūs pats / pati negalite duoti sutikimo ir jei nebėra laiko tą sutikimą gauti iš kokio nors kito asmens, gydytojai turi teisę pradėti gydymą. Tačiau jie gali taip elgtis tik tada, jei tokiu būdu bus išgelbėta jūsų gyvybė arba bus užkirstas kelias rimtam jūsų būklės pablogėjimui.

Kaip būsiu paprašytas / paprašyta sutikimo?

- Gydytojas ar kitas medicinas gali jūsų paprašyti atlikti veiksmą, kuriuo išreikštumėte savo sutikimą. Pavyzdžiui, gydytojas gali paprašyti, kad parodytumėte jam savo pėdą. Nusivėję batą duosite ženklą, kad sutinkate su apžiūrėjimu.
- Dažniausiai jūsų gali paprašyti pasakyti, ar sutinkate, kad būtumėte apžiūrėtas / apžiūrėta arba gydomas / gydoma.
- Tais atvejais, kai patikrinimas arba gydymas yra sudėtingesni, pvz., operacijos atveju, jūsų gali paprašyti pasirašyti sutikimo formą.

Kokia informacija man turi būti suteikta?

- Kad padėtų jums apsispręsti, NHS personalas privalo suteikti jums informaciją apie siūlomą patikrinimą arba gydymą jums suprantamu būdu. Jūs turite būti informuoti:
 - kodėl jums siūlomas šis patikrinimas arba gydymas;
 - kas į jį įeina;
 - kokia jo nauda;
 - ar yra rizikos arba šalutinių poveikių tikimybė;
 - ar rizika yra didelė ar maža;
 - ar yra kokių nors alternatyvų;
 - kas gali atsitikti, jei nebus atliktas šis patikrinimas arba gydymas;
 - ar jums reikės mokėti (pvz., už dantų gydymą); ir
 - atsakingo už jūsų priežiūrą gydytojo vardas ir pavardė.
- Jūs turite teisę klausti, jei ko nors nesuprantate arba norite gauti daugiau informacijos. Jei prašantis jūsų sutikimo asmuo nesugeba atsakyti į jūsų klausimus, paprašykite, kad jis išsiaiškintų jums rūpimą informaciją arba kad pasitelktų kitą asmenį. Jei manote, kad tai reikalinga, sužinokite antrą nuomonę.
- Jei jums reikia vertėjo, iš anksto pasakykite apie tai įstaigos darbuotojui. Registruojantis į priėmimą, pasakykite kokia kalba kalbate.
- Jei pageidaujate, su savimi galite atsivesti kitą asmenį, kai jums turi būti pranešta apie patikrinimą arba gydymą. Tai gali būti jūsų draugas, giminaitis, partneris arba globėjas, kitas darbuotojas arba nepriklausomas atstovas (dažnai angliškai vadinamas *advocate*).
- Kartais gali pasirodyti pernelyg sunku iki galo suprasti visą gautą informaciją apie apžiūrą arba gydymą. Tada reikėtų paprašyti, kad ši informacija jums būtų pateikta raštu ir kad jums būtų leista ją pasiimti su savimi.

Kiek laiko gali svarstyti savo sprendimą?

Skubos atvejais sprendimai turi būti priimti greitai. Kitais atvejais jums gali būti suteikta daugiau laiko. Svarbu, kad jums būtų duota pakankamai laiko sprendimui priimti ir kad nesijaustumėte skubinamas. Jei jums reikia daugiau laiko pagalvoti, sakykite.

Kas atsitiks, jei persigalvosiu?

Galite bet kada persigalvoti dėl savo sutikimo tikrinimui ar gydymui. Apie tai turite pranešti jums besirūpinančiam darbuotojui.

Ar galiu atsisakyti dalyvauti patikrinime ar gydyme?

- Paprastai galite bet kada atsisakyti dalyvauti patikrinime arba būti gydomas / gydoma, net ir tada, kai dėl to gali rimtai nukentėti jūsų arba jūsų nešiojamo kūdikio sveikata.
- Svarbu, kad suprastumėte, kas gali atsitikti, jums nusprendus nedalyvauti patikrinime arba atsisakius gydymo.
- Jums turi būti suteikta informacija apie kitokį gydymą, jei toks yra, ir jei toks gydymas gali būti taikomas vietoje pirmojo. Tačiau jūs negalite reikalauti kokio nors konkretaus gydymo, jei, NHS personalo nuomone, jis jums nepadės.
- Atminkite, kad jūs turite teisę sužinoti antrą nuomonę apie jums pasiūlytą gydymą.

Informacija jaunesniems nei 16 metų asmenims

Jei esate jaunesnis / jaunesnė nei 16-os metų ir jus prižiūrintis medikas mano, kad galite savarankiškai priimti sprendimus dėl savęs, turite teisę atsisakyti būti apžiūrimas arba gydomas / gydoma.

Tačiau:

- Jus prižiūrintis asmuo gali paklausti, kodėl jūs nenorite būti gydomas / gydoma. Jis turi įsitikinti, kad turėjote pakankamai informacijos, kuria remdamasis / remdamasi priėmėte tokį sprendimą.
- Labai ypatingais atvejais, jums atsisakius gydymo ir rimtai sergant, jūsų tėvai arba globėjai gali su tuo nesutikti ir norėti aptarti jūsų atvejį su teisininku. Jūs taip pat galite paprašyti savo teisininko patarimo šiuo klausimu.

Norėdami gauti daugiau informacijos, susisieki su Scottish Child Law Centre (Škotijos vaikų teisinis centras) (žr. 7psl.).

Informacijos apie jaunesnių nei 16-os metų asmenų sutikimą rasite 9 psl.

Jeigu sergu psichine liga ar turiu psichikos sutrikimų?

- Dažniausiai, jei sergate psichine liga ar turite psichikos sutrikimų, kaip ir bet kuris kitas žmogus turite teisę sutikti arba nesutikti su patikrinimu arba gydymu.
- Tačiau, jei jums yra paskirta priežiūra pagal Mental Health Act (Įstatymas dėl psichinės sveikatos), jus gali apžiūrėti ir jūsų psichinę ligą ar psichikos sutrikimus gydyti be jūsų sutikimo. Tai bus daroma tik:
 - jūsų paties labui;
 - esant didžiuliam pavojui jums ar kitiems, nesuteikus reikiamo gydymo.

Kai kurių rūšių gydymui yra privalomos gydytojų tarpusavio konsultacijos. Pavyzdžiui, prieš skirdamas jums vieną iš šių gydymų, jūsų gydytojas turi sužinoti kito gydytojo nuomonę šiuo klausimu.

- Scottish Government Health Directorates (Škotijos Vyriausybės sveikatos direktoratas) parengė daug informacinių leidinių, skirtų psichinės sveikatos sutrikimais sergantiems žmonėms ir jų slaugytojams. Žr. 8 psl., jei norite sužinoti, kur galėtumėte gauti tokį leidinį.

Norėdami sužinoti daugiau informacijos apie žmonių, sergančių psichinėmis ligomis ar psichikos sutrikimais, teises, žr. 8 psl.

Ką daryti, jei manęs paprašys dalyvauti mokymo procese?

- Jus gydantys ir slaugantys NHS darbuotojai visada privalo paklausti jūsų, ar neprieštaraujate, kad jus apžiūrint ar gydant dalyvautų medicinos studentai. Jūs turite teisę su tuo nesutikti, jūsų gydymo kokybei tai neturės jokios įtakos.
- Prieš apžiūrą arba gydymą jūsų privalo paklausti, ar sutinkate, kad jo metu būtų daromos nuotraukos, vaizdo ar garso įrašai, kurie vėliau bus naudojami mokymo tikslais. Kai tik įmanoma, prieš naudojant šią medžiagą, jus identifikuojantys duomenys bus pašalinti. Tai atvejais, kai to padaryti neįmanoma, jums apie tai turi būti pranešta prieš apsisprendžiant.
- Davę savo sutikimą dėl fotografavimo arba įrašų darymo mokymo tikslais, galite vėliau jį atsiimti. Atsiėmus sutikimą, nei nuotraukos, nei įrašai nebus naudojami. Jie bus kiek įmanoma skubiau ištrinti.

Ką daryti, jei manęs paprašys dalyvauti moksliniame tyrime?

- Jei galite priimti sprendimus dėl savęs, jūs pats / pati turite nuspręsti, ar norite dalyvauti moksliniame tyrime.
- Prieš apsisprendžiant jums turi būti suteikta visa reikalinga informacija apie šį tyrimą, jūs galite užduoti visus jums rūpimus klausimus.

- Informacija apie mokslinį tyrimą dažniausiai pateikiama raštu ir ją leidžiama parsinešti namo. Jei norite, remdamiesi šia informacija, galite aptarti tyrimą su savo šeima ir draugais. Negalima versti priimti sprendimo dalyvauti moksliniame tyrime.
- Jei norite dalyvauti moksliniame tyrime, jūsų paprašys pasirašyti dokumentą, patvirtinantį jūsų sutikimą. Jums gali būti duota šio dokumento kopija, kita jo kopija bus įsegta į jūsų sveikatos istoriją.
- Galite bet kada persigalvoti dėl dalyvavimo moksliniame tyrime, priešasties nurodyti neprivalote.
- Jūsų apsisprendimas nedalyvauti moksliniame tyrime neturės įtakos jums teikiamos priežiūros kokybei.

Sutikimas dėl informacijos apie asmeninę sveikatą panaudojimo

NHS privalo konfidencialiai saugoti informaciją apie jūsų sveikatą. Jūs turite dalyvauti priimant sprendimus dėl informacijos apie jūsų asmeninę sveikatą panaudojimo.

Norėdami daugiau sužinoti apie tai, kaip yra naudojama informacija apie jūsų asmeninę sveikatą, žr. lankstinuką „**Konfidencialumas – tai jūsų teisė**“ (angl. „*Confidentiality – it’s your right*“). Žr. 9 psl., jei norite sužinoti, kur gauti šį lankstinuką.

Ką daryti, jei esu nepatenkintas?

Jei esate nepatenkinti ir manote, kad nepakankamai dalyvavote priimant sprendimus dėl jūsų sveikatos priežiūros, pirmiausiai pasikalbėkite su jus aptarnaujančiu NHS darbuotoju. Jei po to vis tiek likote nepatenkintas / nepatenkinta, galite pateikti oficialų skundą.

Norėdami daugiau sužinoti apie tai, kaip teikti skundus, žr. lankstinuką „**Kaip pateikti skundą dėl Nacionalinės sveikatos tarnybos darbo**“ (angl. „*Making a complaint about the NHS*“). Žr. 9 psl., jei norite sužinoti, kur gauti šį lankstinuką.

Kur galima gauti daugiau informacijos

- Norėdami gauti daugiau informacijos visais šiame lankstinuke aptariamais klausimais, kreipkitės į:
 - jus aptarnaujantį NHS darbuotoją;
 - NHS inform Helpline (Nacionalinės sveikatos tarnybos informacijos linija) telefonu **0800 22 44 88** (textphone 18001 0800 22 44 88 (pagalbos linija teikia ir vertimo paslaugas);
 - savo vietos piliečių konsultacijų biurą (angl. *citizens advice bureau*) (artimiausio biuro ieškokite internete **www.cas.org.uk** arba savo rajono telefonų knygoje).
- Norėdami gauti daugiau informacijos apie su vaikais ir jaunuoliais susijusius teisinius dalykus, kreipkitės į:

The Scottish Child Law Centre (Škotijos Vaikų teisinis centras)

54 East Crosscauseway

Edinburgh EH8 9HD

Informacinė pagalbos linija: **0131 667 6333**

Nemokamas telefono numeris jaunesniems negu 18-os metų asmenims:

0800 328 8970

Nemokama žinučių linija **80800**: rašykite „SCLC“, tada – jums rūpimą klausimą. (Žinutę su atsakymu atsiųsime į jūsų mobilų telefoną).

E. paštas: **enquiries@sclc.org.uk**

Tinklavieta: **www.sclc.org.uk**

- Būklė, kai žmogus negali pats priimti dėl savęs sprendimų arba negali pasakyti kitiems asmenims apie savo priimtus sprendimus, yra vadinama „neveiknumu“. Lankstinuke „**Globa ir sutikimas**“ paaiškintos žmonių, negalinčių duoti sutikimo gydymui, ir jų globėjų teisės. Vietos, kuriose galite gauti šio lankstinuko egzempliorių, nurodytos 9 psl. Norėdami gauti informacijos apie *Adults with Incapacity (Scotland) Act* (Škotijos Įstatymas dėl neveiksnių suaugusiųjų), kreipkitės į:

The Office of the Public Guardian (Scotland)

(Visuomeninio globėjo skyrius Škotijoje)

Hadrian House,

Callendar Business Park

Callendar Road

Falkirk FK1 1XR

Telefonas: **01324 678 300**

E. paštas: **opg@scotcourts.gov.uk**

Tinklavieta: **www.publicguardian-scotland.gov.uk**

- Norėdami gauti daugiau informacijos apie žmonių, sergančių psichinėmis ligomis, mokymosi negalia, silpnaprotyste arba kitais psichikos sutrikimais, teises, kreipkitės į **Mental Welfare Commission for Scotland (Psichinės gerovės komisiją Škotijoje)**. Ji taip pat galės suteikti informacijos ir konsultacijų, susijusių su žmonių teisėmis pagal Įstatymą dėl neveiksnių suaugusiųjų.

Mental Welfare Commission for Scotland
(Psichinės gerovės komisija Škotijoje)

Thistle House

91 Haymarket Terrace

Edinburgh EH12 5HE

Nemokamas telefono numeris **0800 389 6809** (tarnybos klientams ir slaugytojams)

E. paštas: **enquiries@mwscot.org.uk**

Tinklavieta: **www.mwscot.org.uk**

- **Scottish Government Health Directorates (Škotijos Vyriausybės sveikatos direktoratas)** išleido daug informacinių leidinių, skirtų asmenims, turintiems psichinės sveikatos sutrikimų, ir jų slaugytojams. Viename iš šių leidinių pasakojama apie tai, kaip duoti sutikimą gydymui. Jei pageidaujate gauti kurį nors iš šių leidinių, kreipkitės į:

Mental Health Law Team

(Psichinės sveikatos tarnybos teisinė grupė)

Mental Health Division

Scottish Government Health Directorates

St Andrew's House

Regent Road

Edinburgh EH1 3DG

Telefonas: **0131 244 2591**

E. paštas: **mentalhealthlaw@scotland.gsi.gov.uk**

Tinklavieta: **www.scotland.gov.uk** (skyreliai „bendruomenės globa“ (angl. *community care*), „geresnė sveikata“ (angl. *improving health*), „psichinė sveikata“ (angl. *mental health*), „psichinės sveikatos įstatymas“ (angl. *mental health law*) ir „pagalba“ (guidance)).

Informacija apie su sveikata susijusias teises

- **Nacionalinė sveikatos tarnyba ir jūs** (angl. *The NHS and You*) pasakoja apie tai, ko galite tikėtis iš Škotijos NHS ir ko NHS laukia iš jūsų.
- **Kaip pateikti skundą dėl Nacionalinės sveikatos tarnybos darbo** (angl. *Making a complaint about the NHS*) nurodo, kaip teikti skundą, laikantis NHS skundų teikimo tvarkos.
- **Konfidencialumas – tai jūsų teisė** (angl. *Confidentiality – it's your right*) pasakoja, kaip NHS gina jūsų asmens sveikatos duomenis.
- **Kaip galima susipažinti su savo ligos istorija** (angl. *How to see your health records*) supažindina su teise peržiūrėti arba gauti savo ligos istoriją.
- **Sveikatos priežiūra užsieniečiams** (angl. *Health Care for Overseas Visitors*) – tai faktų suvestinės, parodančios, kokių NHS paslaugų gali tikėtis užsieniečiai, lankydami Škotijoje.

Informacija jaunimui

- **Sutikimas: jūsų teisės** (angl. *Consent – your rights*) paaiškina, koku būdu turėtumėte dalyvauti priimant sprendimus dėl savo sveikatos priežiūros ir gydymo.
- **Konfidencialumas: jūsų teisės** (angl. *Confidentiality – your rights*) paaiškina, kaip įslaptinusios medicinos įstaigos laiko jūsų duomenis.
- **Pasisakyk ir tu! Tavo teisė būti išklausytam** (angl. *Have your say! Your right to be heard*) pasakoja, kaip teikti atsiliepimus arba skundą dėl NHS darbo.

Informacija globėjams

- **Globa ir sutikimas** (angl. *Caring and consent*) paaiškina jūsų teisę dalyvauti sprendimų priėmime dėl globojamų žmonių sveikatos priežiūros.

Šią informaciją galite gauti:

- iš šeimos gydytojo (angl. *GP*), stomatologinėse klinikose, ligoninėse ir kitose vietose, kur yra teikiamos NHS paslaugos
- **www.hris.org.uk**
- savo vietos piliečių konsultacijų biure (angl. *citizens advice bureau*) (artimiausio biuro ieškokite internete **www.cas.org.uk** arba savo rajono telefonų knygoje)
- paskambinę į NHS inform Helpline (Nacionalinė sveikatos tarnybos informacijos linija) numeriu **0800 22 44 88** (textphone 18001 0800 22 44 88) (linija teikia ir vertimo paslaugas).

Mes padarėme viską, ką galėjome, kad šiame lankstinuke būtų pateikta teisinga informacija. Tačiau šis lankstinukas yra skirtas susipažinimui su informacija, todėl nereikėtų juo remtis kaip išsamiu teisiniu tekstu. Jei ketinate teikti ieškinį, jums vertėtų kreiptis į advokatą, piliečių konsultacijų biurą (arba kitą konsultuojančią agentūrą).

Išleido Health Rights Information Scotland, Consumer Focus Scotland projektas prie Scottish Government Health Directorates.

Norėdami gauti šį lankstinuką kita kalba ar formatu skambinkite į savo vietinę NHS tarybą (angl. NHS board). Jei tai padaryti jums reikalinga pagalba, kreipkitės į NHS inform Helpline telefonu 0800 22 44 88 (textphone 18001 0800 22 44 88).

www.hris.org.uk

